
Att mötas i mediet

Språk och kön i en databuren diskussion

AV EVA ERSON

Sedan mitten av 1980-talet har jag som språkvetare intresserat mig för språkbruket i tekniska miljöer. Genom mitt arbete med datorintresserade grabbars språk och föreställningsvärld har den tekniska världen tydligt framträtt som starkt maskulint präglad, inte bara på den synliga ytnivån utan också på en mycket mer symbolisk "tankevärldsnivå" (Erson 1992). Det blev tydligt att "manlighet" i hög grad konstrueras och reproduceras i datavärldens praktikgemenskap.¹

Utifrån det arbetet har jag sedan börjat undersöka kvinnors villkor i datavärlden (Erson 1998). För att fördjupa min kunskap om språk och kön inom praktikgemenskapen har jag bl.a. undersökt interaktionen i en lokal databuren diskussion, en s.k. diskussionsgrupp eller nyhetsgrupp. Det jag intresserat mig för är vad som diskuteras och hur det sker, hur själva interaktionen mellan personerna ser ut och vad utfallet av det hela blir.

Sammanlagt omfattade diskussionen fyrtiosju artiklar, varav sexton skrevs av fyra kvinnor och resterande trettioen av elva män.² Med tanke på att antalet kvinnor inom utbildningar som dessa ligger runt tio procent så är kvinnorna här välrepresenterade både numerärt och räknat i antal bidrag.³

Debatten har väckts p.g.a. att de lokala medierna har uppmärksammat sexistiska festseder och övergrepp mot kvinnor inom universitetet. I lokalpressens artiklar har innehållet "illustrerats" med en visa, Lilla Ida, som sjungs på fester och som är en av femtiofyra visor som i de svenska datalogernas sångbok *Manualen* sorterar under rubriken "Phula visor".⁴ Dessa visor handlar om allt från (kvinno)misshandel, sexuellt våld, nekrofil, pedofil till mer burleskt — men sällan ömsint och ömsesidigt — sex. I just denna visa "besjungs" fjortonåriga Ida av den man som av texten att döma just genomfört ett samlag med henne och också förefaller benägen att påbörja ett nytt: Flickan gråter, hennes ögon är smärtfyllda och mage och könshår är täckta av sädesvätska och blod.

Förhandling eller konfrontation?

Innan jag nu går in på just denna diskussion vill jag säga något om samtalsforskningen. Den har visat att vissa drag i det *muntliga* mötet ansikte mot ansikte är mer typiska för kvinnor än för män och att andra oftare företes av män.⁵ Bäst och oftast dokumenterat är att män i samtal avbryter andra samtalare mer, framför allt kvinnor. Män är mer

monologiska och tar större talutrymme än kvinnor; de använder många ord, har längre repliker, bestämmer samtalsämne och yttrar sig i tvärsäkra påståenden. I samma situationer tenderar kvinnor att ställa frågor, ge samtalsstöd, t.ex. nicka och humma. Kvinnor uttrycker sig också mer "diplomatiskt", inte så tvärsäkert, och företer en större stilvariation, dvs. anpassar sitt språkliga framträdande i högre grad till olika samtalskontexter.

Av forskning runt datorkommunikation och kön har framgått att datamediet *förstärker* sådana särskiljande drag i kvinnors och mäns samtalsstil (Herring 1992). I dessa *skriftliga* möten tycks män alltså bli mer tvärsäkra och självhävande och kvinnor mer förhandlande och dämpade än i muntliga samtal.⁶ Ett förutantagande jag hade när jag påbörjade undersökningen var att denna polarisering mellan kvinnor och män i databuren samtalsstil skulle bli *mindre framträdande* när de nätbrukande kvinnorna — som i min undersökning — var beprövade datavetare. Ett sådant antagande ansåg jag vara rimligt med tanke på att dessa kvinnor trots allt har hävdat sig i en uppenbart manlig och dessutom ofta sexistisk miljö (se Erson 1998). Till dels kan man kanske säga att undersökningen också visade detta, men den visade också på starka repressiva tekniker från en del mäns sida.

Den som utifrån den externa debatten tar upp frågan om sexism och placerar den inom den egna arbetsplatsens ramar är en kvinna, Sara. Med utgångspunkt i hennes inledande artikel vill jag nu i korthet illustrera atmosfären och laddningen i diskussionen med hjälp av några reaktioner på hennes inlägg.

I sitt långa, första inlägg säger Sara bl.a. följande:

1) Jag skulle ALDRIG kunna sjunga om våldtäkt (Lilla Ida), nekrofiler (Allmänna obdussången) eller misshandel (Gurkaleken) och kalla det ett skämt.

Det får mig att må illa att det finns personer som tycker det är roligt att sjunga sådana sånger för det säger en hel del om deras värderingar (Sara:1).⁷

De reaktioner som närmast utvecklas runt detta citat är följande:

2) Först så måste jag bara ställa frågan hur du kan säga att Lilla Ida handlar om en Våldtäkt. Det är vad jag kan utläsa av texten inte det minsta av våldsinslag i denna visa. (Johan:2)

3) Okej, jag kanske övertolkade "Hennes ögon äro fyllda utav smärta. Hennes matta äro fylld av hennes blod" ... Men det första jag kom att tänka på var faktiskt våldtäkt. Uppenbart är i alla fall att hon inte njuter av situationen. (Sara:3)

4) Det vet vi inte, hon kanske njuter av smärta. (Johan:7)

5) Att lilla Ida har lite ont kan ju bero på andra saker än våldtäkt eller våld. Att det syns lite blod kan ju också bero på andra saker. Har fröknarna redan glömt hur det var första gången eller väntar ni på bröllopet? (Lasse: 6)

6) Det är klart att det kan vara fruktansvärt för en våldtagen/misshandlad person att höra andra sjunga sånger som kan påminna om det, men skall människor i allmänhet bry sig om detta? (Set:28)

Man kan knappast dra slutsatsen av denna sekvens att Saras arbetskamrater har ambitionen att fortsätta diskussionen eller att de önskar förstå bakgrunden till Saras protest. På det hela taget uppfattar jag invändningarna mot hennes inlägg som förminskande och provocerande.

Detta korta utsnitt illustrerar också i viss mån det som jag nu fortsättningsvis vill belysa: Nyhetsgruppen fungerar som en arena där olika förhandlingskapande och konfronterande tekniker möts. Det som allt svävar kring och som laddar samtalet är just frågan om huruvida det förekommer sexism på den egna datavetenskapliga institutionen och huruvida detta i så fall är något som ska åtgärdas eller ej. Ytterst gäller diskussionen: Vad är utbildningens/institutionens ansvar? I och utanför undervisningssalarna? Vad är offentligt? Och vad är privat? Vem har tolkningsföreträde i detta? Som helhet är det lätt

att se en viss skillnad i olika debattörers hållning.

Med hjälp av bidrag från åtta skribenter, fyra kvinnor och fyra män, ska jag nu försöka ge en bild av hur debatten förs. Mitt urval baseras på att dessa personers bidrag antingen i sig är omfattande, har en iögonenfallande stil och/eller på annat sätt sätter spår i debatten. Jag presenterar dem i den ordning de träder in i samtalet. För var och en har jag satt en rubrik och med den har jag velat fånga det som jag tolkat som de olika debattörernas "karaktär" eller hållning.

Sara — en orädd och obruten debattör

Sara, som ju tagit initiativ till debatten och som är den flitigaste skribenten med sina elva artiklar, går nästan uteslutande in för att driva och förklara sitt ställningstagande, att bemöta angrepp och ställa frågor som gäller kärnfrågan — sexismen — och kamraternas hållning till den. Ofta gör hon det med utpräglad skärpa. Men hon gör också flera nedtoningar och välkomnande formuleringar och just hennes sätt att besvara frågor och försöka förklara sig kan ses som ett sätt att ta meningsmotståndarna på allvar, att visa respekt. När hennes tålmod har provats tillräckligt länge säger hon dock: "Det här blir troligtvis mitt sista inlägg på news i Manualendebatten", och så gör hon en summering av de argument hon tycker att meningsmotståndarna orättmätigt tillskrivit henne. Därpå deklarerar hon med emfas sin egen hållning:

Jag har som självständig individ rättighet att tycka vad jag vill om saker och ting. Tycker jag illa om en sak så har jag rätt att tala om det också. [...] Att tycka sånger som handlar om våld, nekrofilism, misshandel, sex där den ena parten utnyttjar den andra osv är OK (eller roliga) visar på värderingar som jag hoppats var på väg ut ur vårt samhälle. Om

inte jag/vi protesterar nu kommer värderingarna att finnas kvar.

Jag känner inte för att fortsätta en diskussion där vi diskuterar olika saker. (18)

Johan — en trött och förorättad Manualen-kämpe

Saras främsta diskussionspartner, Johan, tycks i sitt resonering styras av att han är ansvarig för Manualens utformning och förvaltning. Han vacklar mellan en legitimerande och självhävdande hållning och en vilja att inte vara alltför avståndstagande till Sara; han anstränger sig oftast för att ge informativa svar på hennes många frågor. Men av Johans korta bidrag ovan framgår att han också ifrågasätter och hånfullt bemöter Sara. Han menar också att "Alla dessa visor är såpass överdrivna att jag inte kan förstå att dessa visor (Allmänna Obdussången och Gurkaleken) kan missuppfattas som annat än skämt", "Letar man efter något att klaga på så hittar man det". Vidare: "Om du inte tycker om de visor som innehåller våld i manualen så kan jag bistå med ett rakblad." Så citerar han en lång visa där ett rakblad används för att strimla en kedjad och torterad människa, förmodligen en kvinna och ställer en misstänkliggörande fråga till Sara: "Tycker du /visan/ är överdriven eller tror du att den är en sann historia?"

Med ytterligare andra frågor för han bort från kärnfrågan: "Vidare vad tycker du om splatter filmer? Vad tycker du om DIESEL-reklam? Vad tycker du om rysare och skräckfilmer?" Sammantaget går han i försvarsställning och använder en mängd olika tekniker: förlöjliganden av Sara, förminskanden av hennes protester och han anför också en mängd "auktoriteter" som stöd för visornas legitima existens och sitt eget agerande. Hans mest anförda auktoritet är "andra tjejer", alla de kvinnor som inte protesterat.

Johan är i huvudsak genom sina fem brev upptagen med att på olika sätt ogiltigförklara Saras protest. Det gör han genom att leka med ord och formuleringar, men framför allt går han in för att rättfärdiga sin egen medverkan i Manualens tillkomst.

Kajsa — en uppgiven provokatör

I sitt enda brev (4) tar Kajsa avstamp i Saras initiala protest mot festsederna och hon ställer kamraten Johan till svars för att han ifrågasatt Saras tolkning av våldtäktsmotivet:

Skulle vara intressant att få veta hur du själv tolkar texten? Men kanske är du ovanligt perceptiv? [...] Om Lilla Ida, Gurkaleken m.fl. uppfattas som skämt så tycker jag att skämtarna verkligen har slagit bottenrekordet i perverterad humor. Är det roligt om någon lider, att utnyttja någon sexuellt eller att på annat sätt misshandla andra varelser? [...] Visor som de aktuella är pinsamma för hela teknikerkulturen och andra kulturer där de förekommer; att man är kille är väl ingen förmildrande omständighet. Med tanke på att så många (ibland nämns siffror som 20%) har utsatts för sexuella övergrepp i olika grader som barn, eller i vuxen ålder, så kan man föreställa sig att det är mer än en person som skrattar som skydd snarare än som tecken på en genuin glädje när dessa visor framförs.

Det illamående man känner kommer inte från någon slags pryddhet, som vissa tycks tro, utan från empati.

PS. Empati betyder att man sätter sig in i andra personers känslor.

Kajasas brev kan ses som ett kraftfullt avståndstagande från "sjuka yttringar" i teknikerkulturen. Hon påpekar också det tolkningsföreträde som tillkommer dem som redan är hemmastadda i teknikerkulturens festseder och den tvingande kraft detta har på dem som vill bli delaktiga i miljön. Och tror hon verkligen att hennes kamrater inte vet vad ordet "empati" betyder eller är hon spydig?

Med flera skarpa formuleringar, t.ex.

"bottenrekordet i perverterad humor", "människosyn som är under all kritik", "pinsamma för hela teknikerkulturen", tydliggör hon sitt främlingskap inför och den bristande tilltron till arbetskamraterna. Det mest framträdande draget i Kajasas brev är den provocerande laddningen. Hennes ton kan säkert upplevas som överlägsen och moraliserande och ger knappast någon öppning för en dialog. Som i huvudsak ett angrepp som kräver motangrepp behandlas också hennes brev av två manliga kamrater.

Pernilla — en ansvarskännande medlare

Det samlade intrycket av Pernillas tre brev är att stilen är okonstlad, saklig och koncist sammanhållen. Till skillnad från alla andra skribenter är Pernilla — trots mediets tillåtande karaktär — återhållsam med sina känslor och mycket "korrekt" i tonen. Min tro är att hon är angelägen om gemenskapen inom utbildningsgruppen och att hon därför vill balansera sina uttalanden så mycket som möjligt.

För att förmedla detta intryck väljer jag att återge Pernillas första brev (17) i sin helhet:

Hejsan!

Efter att ha följt diskussionen angående de Phula visorna i Manualen och sett att diskussionen har utvecklats vidare anser jag att det vore önskvärt med en öppen diskussion där alla som är intresserade kan komma och diskutera detta.

Jag ser det som önskvärt om både studenter och institutionsanställda kommer på detta möte så att vi kan få till stånd en konstruktiv debatt.

Mitt förslag är att vi träffas på fredag den 15:e kl 12.15 (så att så många som möjligt kan komma) i [sal].

Med Vänlig Hälsning
Pernilla

Detta konventionella välkomnande in i diskussionen markerar att Pernilla vill nå många med sitt budskap. Det är en artig

inbjudan som andas medlingsvilja. Hon hävdar inget subjektivt tyckande här. Men hennes ambition att samla både studenter och institutionsanställda till ett fysiskt möte ifrågasätts starkt — hånfullt och konfronterande — av studiekamraten Lasse. I sitt nästa brev bemöter Pernilla ändå Lasse respektfullt och seriöst: "man måste ändå kunna träffas och diskutera", vid möte ansikte mot ansikte är det lättare att få "förståelse för den 'andra sidan'". Hon tycks angelägen om att hålla dörren öppen för en förståelseskapande dialog — vi måste hålla i minnet att brevet har en allmän publik även om hon talar till Lasse! — och tonen är vänligt resonerande.

Pernilla deklarerar också sin syn på relationen mellan kvinnor och män på utbildningen: "Visst finns det gyckel som handlar om att dominera det motsatta könet, men det kommer från båda hållen och det tycker jag är ok."

Kvinnor och män är jämbördiga — "vi är varandras likar" — kvinnorna behandlas respektfullt och det finns inte någon ensidig manlig dominans. Däremot tycker hon att denna hennes åsikt inte alltid blivit respekterad av de "institutionsanställda". "För mig är detta mer kränkande mot mig som person och kvinna än att höra någon som sjunger en phul visa."

Pernilla håller fast vid sin linje men arbetar inte direkt synligt för att positionera sig. Önskan att överbrygga meningsmotsättningarna tycks vara större än hennes ambition att personligen hävda sig.

Lerberg — en vänlig och ironisk ordlekare

Ironi i stort och smått är närmast ett signum för Lerberg. Ett slående exempel återfinns i ett svar på kamraten Magnus förslag om åtgärder mot Manualen:

Hurra! En tryck- & åsiktsfrihetsdebatt! Min högst personliga och antagligen helt degenererade syn på saken är att de institutionsanställda i detta drama speglar rollen av den framfusige grannen som sticker in näsan mellan staketpinnarna och undrar när vi skall klippa vårt skamligt höga gräs. Institutionsdamerna har i samma veva spritt flygblad i kvarteret om vikten av att vårda våra gräsmattor. Vi som ibland vistas och verkar på vår tomt och i undantagsfall får grönska på kläderna ser flygbladen och börjar beakta vår gröda samt jämföra den med grannar och kamraters. Här skulle man kunna tänka sig att man styrde kosan mot trädgårdsskjulet för att fylla på bensin i gräsklipparen, men inför sin grannes påstridiga nuna kan man barnsligt sänka sig till fråga sig om det är värt att ge honom den tillfredsställelsen. Många i kvarteret är ju ändå av den åsikten att vår gemensamme granne ibland försöker styra kvarteret på samma sätt som pastoratet där han jobbar som kantor styrs. (36)

I denna långa raljerande liknelse jämförs institutionens företrädare med en överpedantisk granne som vill få de närboende (studenterna) — barnsligt trotsiga i sitt motstånd — att vårda sina "gräsmattor". De "institutionsanställda" och "institutionsdamerna" har en framträdande — och enligt Lerberg uppenbarligen orättmätig — roll vad gäller opinionsbildningen och protesterna mot Manualens fula visor.

Ett stort antal kommentarer och förklaringar präglas av bitsk ironi. Men: Lika ironiskt angripande som han kan vara i formuleringen på ett ställe, lika respektfullt bemötande kan han vara på ett annat. Vänligt resonerande förklarar han sig t.ex. på ett flertal punkter som Sara frågat om i ett av sina brev. Där har Sara också en självironisk rad om sin oförmåga att hålla sig borta från "news".

Lerberg kommenterar nu detta med: "★smile★ Kul att ha dig tillbaka! Menade du att du skulle sluta både läsa och skriva eller bara sluta skriva? Bra att du kom på bättre tankar". Det drag som mest framträder ur just detta brev är den respektfulla tonen mot Sara. Dessa rader är också de i

särklass vänligaste i hela diskussionsmaterialet.

Vilja till dialog visar Lerberg också på andra sätt, genom vissa nedtonande medgivanden: "Jag *måste medge* att jag inte funderat så mycket på de phula visorna", "Det är *kanske* dags att ompröva deras existensberättigande".

Lerbergs varierade sätt att diskutera, hans ordrikedom och retoriska fyrverkerier skänker honom lyster och position. Han arbetar med både närhet och distans. Nyhetsgruppen och mediet fungerar framför allt som en arena för hans språkliga leklust.

Jenny — en desillusionerad fostrare

Jenny börjar sitt enda brev (26) med en relativt korthuggen formell stil: "I Manualen finns totalt 54 phula visor. Av dem är det 7 stycken som tydligt beskriver övergrepp och våld." Med kraftfulla jag-markeringar: "jag har bestämt", "jag syftar på", "jag har i åtanke", "jag argumenterar" ringar hon tydligt in avsikten med sitt deltagande; det är de fula visornas ställning och funktion hon vill diskutera.

Ett klagande behövs, det som upprör mig mest just nu är inte att sångerna finns och att jag kan nå dem via webben. Det värsta i det här är de attityder som några har gett uttryck för genom att benämna dessa sånger som harmlösa, som att det är barnsligt att överhuvudtaget ta upp det, att de beskriver något som ska betraktas som ett skämt. För det stora antal kvinnor (och även män) som varit utsatta för övergrepp finns det absolut inget roligt i detta. Kanske beror bristen på samförstånd på att de som debatterat faktiskt inte är medvetna om att det som beskrivs i ovan nämnda visor inte alls bara handlar om något som existerar "i visan". De handlar om den verklighet vi lever i nu, i Sverige. Kvinnor och barn misshandlas, våldtas, mördas och lem-lästas.

Här fostrar Jenny närmast sina studiekamrater. Något av en insiktsskapande inlevelse

hos mottagarna tycks hon också vilja åstadkomma genom att måla upp ett känslomässigt starkt festscenario:

Kanske någon av de tjejer som läser här och deltar i festerna hör till dem som har varit med om någon form av övergrepp, och kanske hon också tillhör dem som skrattar hjärtligast åt dessa visor för att distansera sig till sin egen upplevelse, för att slippa påminnas om hur oerhört smärtsam upplevelsen var, men som senare går hem och mår mycket dåligt.

Dessa "vädjanden" till mottagarnas empati förefaller dock mest fungera provocerande; att hennes brev väcker ilska framgår tydligt av två svar från manliga kamrater. Som helhet bedömer jag att Jennys enda inlägg andas mer konfrontation och indignation än vilja eller tilltro till ett överbryggande av de skilda värderingarna.

Set — absurditeternas mästare

Den inlevelse som Jenny kan ha haft för avsikt att väcka hos sin publik slår Set genast tillbaka med: "Ska människor i allmänhet bry sig?" Genom att anföra fyra exempel — som han jämför med hennes bild av utsatta kvinnor — tycks han vilja belysa det orimliga i hennes hållning. Två av exemplen är:

Det finns personer som har stängts in i mörka rum när det har gjort något dumt (eller när föräldrarna varit sadister som njutit av det). Skall vi då alltid ha ljuset tänd för att de personerna kanske minns denna del av sin barndom med obehag? (27)

Många människor är livrädda för ormar till en sådan grad att det räcker att se en bild av en orm för att få dem att lämna rummet, skall vi då förbjuda tatueringar i form av ormar? (27)

I dessa jämförelser själva karaktär ligger ett ogiltigförklarande av Jennys och andra kriti-

kers argument. Set hyllar närmast oberördheten:

Två av sångerna handlar ju om nekrofil vilket kan väcka anstöt hos vissa personer, men än sen? Nekrofil skadar ju ingen, utom möjligtvis likets anhöriga [...]. Dessutom är [...] risken att någon anhörig till ett lik som har använts av en nekrofil skulle höra sången och bli illa berörd av den ganska liten. Men visst händer det att någon blir berörd — någon kanske minns skämten på alt.jokes.tasteless angående ryska nekrofil-dykare som skulle besöka Estonia. (27)

Gurkaleken handlar om tre personer som stoppar upp en gurka i en kvinnas kön och därefter slår henne i magen för att få gurkan att flyga. [...] Om någon blir berörd av detta blir de förmodligen berörda av att se någon äta bananer. (27)

I jämförelsen mellan rått sexualiserat våld och bananätande kulminerar Sets okänslighet. Förvånansvärt nog tycks han på några andra ställen medge att det *kan* finnas anledning att "visa hänsyn", men på olika sätt förminskas eller ogiltigförklaras ändå eventuella protester mot sångerna. Kritikerna anklagas då framför allt för att inte kunna skilja visornas fiktiva våld från verklighetens faktiska våld (mina kursiveringar):

För min del tycker jag att Lilla Ida är den enda som enkelt kan tolkas till att handla om våldtäkt (eller om en förhoppningsvis ovanligt misslyckad sexualdebut) och *det borde man förmodligen visa hänsyn till* ifall personerna som blivit våldtagna har problem att *skilja på ett allmänt fall och ett specifikt fall som sin egen våldtäkt*. (27)

Två sånger handlar om sadism [...] vilket även där kan få en person som inte kan *skilja på sitt eget fall och på ett allmänt fall* att bli upprörd. *Kanske skall man visa hänsyn till detta* eller kanske man skall betänka att våld beskrivs i tidningar, böcker, tv och tidningarnas löpsedlar dagligen. (27)

Set intar en maximalt oberörd hållning och slår åt alla håll. Hans vilja att gå in i dialog förefaller minimal. Mest påfallande är att han skapar utrymme för sin egen person.

Ankan — en inkonsekvent och utmanande kritiker av festkulturen

Jag går inte på varken /studentföreningens/ eller Pirayas fester. Jag äger, tror jag, ett gammalt ex. av Lilla Blå [...] men jag vet inte var detta i så fall finns. Jag är med andra ord ingen datavetarfestare. Vad dessa gör på sina fester får stå för dem, och vill de skråla fyllevisor och förväxla "studentikos" med "pubertal" störs inte jag av det. Vad andra människor gör på sin fritid har inte jag med att göra [...]. (28)⁸

Ankan svär sig fri. Även om man tillhör en grupp — i detta fall en utbildning och en institution — så ansvarar var och en för sig. Något kollektivt ansvar finns inte. Men hans nästa mening nyanserar i uttryck och innehåll det föregående.

Men. Jag är datavetare och som sådan finner jag det djupt beklagligt att föregås av ett av två rykten: datorfjant eller överliggarstudent utan ölsinne. (28)

Denna ambivalens i resonemangen återkommer flera gånger:

Som sagt stör det mig lika lite vad som sjungs på overallsfesterna som vad fyllona lallur ur sig på bänkarna vid /X-stads/ centrum, *men* jag kan inte påstå att jag blir nöjd när min utbildnings rykte får sig ytterligare en knäck, vilket jag är övertygad om att resultatet blir när vidriga alster (dessutom dåligt skrivna — "matta" är singularis, "äro" är "är" i pluralis) citeras ur datavetarnas sångbok i /Studenttidningen/. (28)⁹

Vad gäller min brist på medverkan till manualen åberopar jag total brist på intresse. Jag ansåg mig inte då, och anser mig fortfarande inte, ha med någon sångbok att göra eftersom jag inte frekventerar datavetarnas fester. Däremot anser jag mig berörd när mitt rykte dras i smutsen, vilket i mitt tycke är vad som hänt. (40)

Sammantaget skapar Ankan stort utrymme för sig själv genom sin självhävdande, mästrande och ordrika stil. Det han kritiserar är hållningslösheten, omdömeslösheten hos studiekamraterna. Han angriper — rätt och slätt — den del av studentkulturen som

äventyrar hans egen personliga framtid. Men själv har han inget moraliskt ansvar.

Ett "manlighetens" hävdade revir

Vad är nu kontentan av dessa åtta människors språkliga agerande? Kännetecknas de mest av förhandlingskapande eller konfliktskapande drag? Alla företer de individuella drag som skiljer dem från alla de övriga, men det är också uppenbart att kön är en dimension som träder fram i samtalsstilen och ämnesfokuseringen.

Två kvinnor, Sara och Pernilla, tror på förändrande handling och försöker skapa dialog, medan de två andra, Kajsa och Jenny, förefaller mer skeptiska och avståndstagande. Männens agerande tycks sammantaget mest vara konfronterande och självhävdande. Men hos två av männen finns också tillfälliga dialogiska stråk.

När det gäller kärnfrågan, sexismen, är alla fyra kvinnorna tydliga i sitt ställningstagande. Tre av dem, Sara, Kajsa och Jenny, deklarerar sin avsky inför festseder och fula visor som de uppfattar som ett uttryck för och ett reproducerande medel för könsförakt och kvinnoförtryck. På olika sätt försöker de alla tre väcka de övriga debattörernas ansvarskänsla. Den fjärde, Pernilla, deklarerar tydligt att hon är jämställd; hon ser ingen sexism i festsederna. Men också hon vill väcka en kollektiv ansvarskänsla och få kamraterna att sitta ner och tillsammans diskutera saken. Alla kvinnorna vädjar således på ett eller annat sätt till meddebattörernas empati.

Männen å sin sida tacklar inte sexismen på något öppet sätt. Deras strategi är i stället oftast att innehållsligt negligera just den frågan. Resonemangen får mycket ofta en provocerande, förminskande och förlöjligande funktion; sexismen finns inte — att hävda något sådant framstår närmast som en över-

känslighet — men om den finns så ligger det på den enskilda individen att handskas med detta. Något kollektivt ansvar för den psykosociala miljön inom utbildningen vill de inte agera för. Däremot manar en av dem, Ankan, till ansvar för att skydda utbildningens rykte utåt.

Efter fyrtiosju artiklar är debatten stendöd. Av det samlade materialet framgår att frustrationen funnits bland både kritiker och försvarare av Manualen. Men det är kvinnorna som har problematiserat sexismen inom utbildningen och det är deras röster som mest påtagligt har tystats med maktfulla, delvis sexistiska språkliga tekniker. Den slutliga effekten av dessa strategier har blivit att en mycket viktig psykosocial, institutionsintern fråga har "dödats".

Detta nyhetsgruppssamtal representerar en sida av vardagslivet i en datavetenskaplig praktikgemenskap, en arbetsmiljö som är bemängd med andra liknande seder och "traditioner" som både kvinnor och män dagligen lever med (Erson 1998). Att döma av denna debatt och dess utfall kan man dra slutsatsen att protester mot sexism inte är legitima på dagordningen. Kvinnorna hålls i detta databurna samtal på plats och könsmakten inom studiegruppen och utbildningen befästs och normaliseras.

Noter

¹ För begreppet *praktikgemenskap* se Eckert och McConell-Ginet 1992.

² För att anknyta till begreppet *nyhetsgrupp* kallas ofta inläggen för *artiklar*.

³ Dock måste nämnas att en enda kvinna, Sara, bidrar med hela elva inlägg.

⁴ Enligt Bonniers svenska ordbok, 1989, betyder manual "handbok, handledning", medan Svensk ordbok, 1986, anger "skriven bruksanvisning". Här avser *Manualen* den sångbok som de svenska datalogerna gemensamt, dvs. från Linköping, Umeå och Uppsala, tagit fram. Manualen innehåller sammanlagt cirka 450 visor.

- ⁵ Se Pedersen 1992 för en sammanställning av sådana data.
- ⁶ Texter i datamediets diskussionsgrupper, chatting etc. antar snarast karaktären av ett mellanting mellan skrift och tal, men detta tänker jag inte diskutera här.
- ⁷ I noteringen (Sara:1) anger siffran artikelns nummerordning. Här gäller det alltså den första artikeln/brevet/inlägget i diskussionen och den/det är skrivet av Sara.
- ⁸ Lilla Blå är en tidigare version av Manualen.
- ⁹ Inom denna utbildning stoltserar studenterna i ljusblå overaller som markerar deras samhörighet gentemot andra grupper med andra färger på sina overaller. Overallsfesternas betydelse och status har jag kort beskrivit i min avhandling (Erson 1992).

Litteratur

- Eckert, Penelope & Sandra McConnell-Ginet, 1992. "Communities of practice: Where language, gender and power all live." I: Hall, Kira et al. (red.), *Locating Power*. Berkeley: University of California.
- Erson, Eva, 1992. "Det är månen att nå . . ." *En studie i några datorintresserade pojkars språk och föreställningsvärld*. Umeå: Institutionen för nordiska språk.
- Erson, Eva, 1998. "Kvinnors villkor i datavärlden." I: *Kvinnor och matematik*. Konferensrapport från Institutionen för ämnesdidaktik, Göteborgs universitet.
- Herring, Susan, 1992. Gender and participation in computer-mediated linguistic discourse. Paper presented at the Annual Meeting of the Linguistic Society of America. Philadelphia, January 9—12, 1992.

Pedersen, Inge-Lise, 1992. "Kvindeligt og/eller of-fentligt sprog." I: Gunnarsson, Britt-Louise & Caroline Liberg (red.), *Språk, språkbruk och kön*. Uppsala: ASLA:s skriftserie, nr 5.

Summary

To Meet in a Newsgroup

Language and Gender in a Computermediated Discussion

The aim of the article is to convey how women and men in a local computer-mediated discussion, a so called newsgroup, act linguistically. International research has shown that women's participation in similar mixed-sex discussions is very low and furthermore that the women often get squeezed out of the conversations through certain intimidating and silencing strategies. The women and men in the study are taking courses together within a technological education. Since they are all experienced computer specialists the working hypothesis was that the women would have a greater chance of making their voices heard. The material points to various personal communication strategies, but one can also see that the women as a group are more sharp in their argumentation and keep to the matter at hand — in this case discussing sexist "customs" within the working community — while the men to a larger extent assert themselves personally and are more attacking and impressionistic in their style. Nevertheless the result here also is that the women fall silent when their contributions are countered with un-serious strategies and irrelevant arguments.